

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande avseende betänkandet "Bodelning och betänketid – en effektivare process"

(Ju2026/00190)

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västmanlands län har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet "Bodelning och betänketid – en effektivare process" (SOU 2025:121). Länsstyrelsen välkomnar utredningens ambition att stärka skyddet mot ekonomiskt våld och förbättra bodelningsprocessens effektivitet. Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag angående att reformera bodelningsprocessen, särskilt vad gäller utökad uppgiftsskyldighet, möjligheten till vite, verkställbara bodelningsbeslut och införandet av en tidsgräns för bodelningsförrättningen. Länsstyrelsen anser att det bör utredas vidare hur de fall där våld förekommer kan upptäckas och att regleringen utformas så att betänketid inte är obligatorisk i dessa fall. Vidare anser Länsstyrelsen att reformens träffsäkerhet, rättssäkerhet och måluppfyllelse avsevärt kan öka om följande tre komponenter införs:

1. **Ett uttryckligt våldskompetenskrav för bodelningsförrättare.**
2. **En strukturerad och dokumenterad våldskartläggning i varje ärende.**
3. **Ett tydligt barnperspektiv, inklusive möjlighet till barnkonsekvensanalys.**

Synpunkter på utredningens förslag

Angående utökade möjligheter till äktenskapsskillnad utan betänketid

Utökningen av antalet situationer där betänketiden kan undantas är betydelsefull och stärker möjligheten att lämna en relation präglad av våld och minskar risken för eftervåld kopplat till fördröjd separation. I fall där det finns barn under 16 år i hushållet ska dock betänketiden inte kunna undantas enligt betänkandet. Vad gäller frågan om betänketid vid äktenskapsskillnad är barnperspektivet enligt Länsstyrelsens mening centralt. I "vanliga" ärenden är betänketid att föredra för att möjliggöra att barn blir involverade i bodelningsprocessen. I ärenden där det förekommer våld riskerar däremot längre processer att förlänga barns exponering för våld. Länsstyrelsen anser därför att det bör utredas vidare hur de fall där våld förekommer kan upptäckas och att regleringen utformas så att betänketid inte är obligatorisk i dessa fall. Ett krav på en strukturerad och dokumenterad kartläggning av om våld har förekommit kan utgöra underlag för situationer där betänketid ska kunna undantas trots att barn under 16 år finns i hushållet. Länsstyrelsen delar utredarens synpunkter beträffande att det finns svårigheter vad gäller bevisvärdering, och, i förlängningen, rättssäkerheten i en sådan reglering. Med anledning av detta bör betänketid åtminstone inte vara obligatorisk i de fall då det finns en lagakraftvunnen dom där den ena maken funnits skyldig till att ha utsatt den andre för våld eller kränkningar av annat slag. Vidare ser Länsstyrelsen positivt på den möjlighet som utredaren lyfter fram beträffande att äktenskapsskillnad ska kunna föras som en del av rättegången i ett brottmål där den ena maken är tilltalad och den andra är målsägande. Det kan vidare övervägas om bodelningsförrättaren ska kunna inhämta information från andra myndigheter, exempelvis kommunens socialtjänst, beträffande förekomst av våld. Vilka uppgifter som ska kunna utgöra grund för att undanta betänketid och hur dessa kan inhämtas behöver dock utredas vidare.

Angående nya verktyg för bodelningsförrättare, tidsgräns för bodelningsförrättningen och utökad ersättningsgaranti

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen i dessa delar och anser att dessa väl fyller syftet att öka effektiviteten och rättssäkerheten i bodelningsprocessen. Verkställbarheten av bodelningsbeslut minskar behovet av ytterligare rättsprocesser och förkortar kontrollkedjan, vilket avsevärt stärker den utsattas möjlighet att lämna relationen. En förbättrad ersättningsgaranti minskar det ekonomiska asymmetriövertaget och reducerar möjligheten att blockera processen via ekonomisk utmattning. Detta anser Länsstyrelsen är av stor praktisk betydelse eftersom eftervård ofta är ekonomiskt och sker genom att använda olika besluts-/myndighetsprocesser till sin (våldsutövarens) fördel.

Tidsgränsen om nio månader begränsar långvarig processkontroll, men saknar automatisk sanktion vid överskridande och någon extern tillsynsstruktur har inte angetts. Åtgärden är därför normativt viktig men beroende av en aktiv och kunnig tillämpning från bodelningsförrättarens sida. För att den föreslagna tidsgränsen ska få ett reellt genomslag i de fall där obstruktion från en make förekommer är det av vikt att bodelningsförrättaren använder de verktyg för påtryckningar som betänkandet föreslår. Länsstyrelsen ser därför att ett uttryckligt krav på bodelningsförrättarens kompetens om våld i nära relationer, ekonomiskt våld och eftervård, i enlighet med vad som utvecklas vidare nedan, är av stor betydelse för att tidsgränsen ska fungera i de situationer där skyddsbehovet gör sig gällande.

Sammanfattningsvis är det Länsstyrelsens mening att utredningen innebär ett antal reformer som förbättrar effektiviteten och rättssäkerheten i bodelningsprocessen och som i högre utsträckning än idag kan motverka en makes utsatthet för våld och ekonomiskt våld. Utredningen kan dock förstärkas för att fullt ut uppnå syftet att skydda utsatta kvinnor och barn.

Förslag på förstärkningar

Ett uttryckligt våldskompetenskrav för bodelningsförrättare

Ekonomiskt våld och eftervård är vanligt förekommande i samband med separation och rättsliga processer. Bodelningen kan utgöra en

arena där kontrollen fortsätter, exempelvis genom att undanhålla information, dölja tillgångar, förhålla processen eller använda rättsliga möjligheter taktiskt för att upprätthålla maktasymmetri. Bodelningsförfarandet blir i detta ljus en särskilt känslig arena: processen är formellt sett neutral, men i praktiken kan maktasymmetrier påverka partsmedverkan, inhämtning av information, värdering av bevisning och användning av tvångsmedel. Den föreslagna reformen förstärker visserligen verktygen, men förutsätter i praktiken att bodelningsförrättaren kan identifiera när en asymmetri föreligger och när ekonomiskt våld och eftervåld påverkar processen. Om bodelningsprocessen särskiljs från ett pågående makt- och kontrollutövande riskerar lagstiftarens ambitioner, om att minska det ekonomiska våldet och att skydda barn från våld, att gå om intet. Det bör därför, utöver det kompetenskrav som utredningen föreslår, införas krav på att den som förordnas som bodelningsförrättare har genomgått särskild utbildning, fortbildning eller andra kunskapshöjande åtgärder om våld i nära relationer, ekonomiskt våld och eftervåld. **Länsstyrelsen föreslår därför ett kompetenskrav som uttryckligen bör omfatta kunskap om ekonomiskt våld, förståelse för eftervåld i rättsliga processer, kunskap om hedersrelaterad kontroll samt förmåga att identifiera processuella maktasymmetrier.** Detta kan antingen preciseras i lag eller regleras genom förordning och/eller bindande föreskrifter.

En avsaknad av våldskompetens hos förrättaren leder till en ökad risk för feltolkningar: bristande uppgiftslämnande från en våldsutsatt kan misstas för obstruktion, manipulerande beteende från en våldsutövare kan uppfattas som samarbetsvilja, och asymmetrisk tillgång till information kan förbli obemärkt. Problemet ligger då inte i regelverkets konstruktion utan i tillämpningsförutsättningarna. I dessa situationer föreligger en betydande risk för uteblivna eller felriktade vitesförelägganden, ojämlig tillämpning mellan förrättare och för att reformen fungerar väl i "vanliga" konfliktärenden men sämre i våldsärenden, vilket direkt underminerar huvudsyftet att motverka ekonomiskt våld. Särskilt allvarlig är risken för sekundär viktimisering genom hur själva bodelningsprocessen genomförs. Med detta avses att den utsatta på nytt drabbas av skada genom själva handläggningen – till exempel genom att pressas till upprepade kontakter med förövaren, tvingas lämna känsliga uppgifter utan skyddsanpassning, hotas av sanktioner trots reell riskbild, eller avkrävas snabb medverkan på sätt som förstärker rädsla, stress och beroende. Sådan belastning

kan i praktiken förlänga eller fördjupa skadeverkningarna av det ursprungliga våldet.

En strukturerad och dokumenterad våldskartläggning i varje ärende

Förekomsten av våld, ekonomiskt våld och eftervåld bör påverka hur de nya, föreslagna, verktygen används. Varje bodelningsprocess bör därför inledas med en strukturerad och dokumenterad fråga om huruvida våld eller hot har förekommit, följd av en kortfattad men tydlig redogörelse för uppgifterna samt möjlighet att anpassa processen om risk identifieras. Detta handlar således inte om att göra en brottmålsprövning, utan om identifiering av risker och riskhantering i själva bodelningsprocessen. Detta skulle kunna uppnås genom ett dokumentationskrav. En förutsättning för att detta ska kunna genomföras och få avsedd effekt är att bodelningsförrättaren har nödvändig kompetens om våld i nära relationer, ekonomiskt våld och eftervåld. På så vis bygger förslaget gällande dokumentationskrav vidare på förslaget om ett kompetenskrav hos bodelningsförrättaren enligt det ovan anförda. När dokumentunderlag saknas eller ifrågasätts bör extern uppgiftshämtning prioriteras framför att lägga bevisbördan på den utsatta. Exempelvis kan brottmålsdomar där den ena maken dömts för brott av relevant slag riktade mot den andre maken inhämtas från domstol. Vid tydlig hotbild bör direktkontakter begränsas och kommunikation ske på sätt som minimerar exponering. Vid tecken på ekonomisk exploatering bör värderingar och dispositionsfrågor granskas särskilt noggrant. **Länsstyrelsen föreslår därför ett krav på kartläggning och dokumentation av en eventuell förekomst av våld i relationen.** Utan en strukturerad kartläggning riskerar samtliga ärenden att hanteras som om parterna befann sig i en symmetrisk konflikt, vilket ofta inte stämmer.

Ett tydligt barnperspektiv, inklusive möjlighet till barnkonsekvensanalys

Barn påverkas både direkt av ekonomiskt våld och indirekt av utfallet i en bodelningsprocess. Därför bör de inte exkluderas från processen; beslut om ekonomisk reglering behöver alltid beakta barnets trygghet, välbefinnande och risk för våldsutsatthet. Bodelning saknar i dag ett tydligt barnperspektiv. Ekonomiskt våld får dock direkta konsekvenser för barn, bland annat genom ekonomisk otrygghet, bostadsinstabilitet, påverkan på relationen med den skyddade föräldern och fortsatt eftervåld via ekonomiska band mellan föräldrarna. Argumentet att betänketidens avskaffande

inte påverkar barnfrågor tillräckligt bygger på antagandet att alla barnfrågor hanteras i andra processer. I våldsärenden är detta antagande inte alltid giltigt i praktiken. **Länsstyrelsen föreslår därför att föreslagna reformer ska kompletteras med ett uttryckligt krav på att barns trygghet och boendesituation beaktas vid ekonomisk reglering.** I de fall där barn bor med eller är beroende av en av makarna bör det övervägas om en barnkonsekvensanalys (BKA) ska genomföras. Ett tydligt barnperspektiv stärker skyddet i våldsärenden och minskar risken att barn kvarhålls i miljöer där våld förekommer på grund av långvariga ekonomiska processer.

Sammanfattande bedömning

De förslag som har till syfte att effektivisera bodelningsprocessen och motverka att en part obstruerar eller förhalar processen, så som förslagen om stärkt uppgiftsskyldighet, vitesföreläggande, tidsgräns och möjligheten att verkställa beslut, är i grunden ändamålsenliga. Reformens verkliga genomslag i ärenden där ekonomiskt våld, våld mot barn och eftervåld förekommer beror dock på hur regelverket faktiskt tillämpas. Utan ett integrerat våldsperspektiv och ett tydligare barnperspektiv finns en överhängande risk att reformens intentioner inte realiserar i just de fall där skyddsbehovet är som störst.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Acko Ankarberg Johansson med jurist Karin Spångberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också handläggare social hållbarhet Dennis Nyström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Regeringskansliet, ju.L2@regeringskansliet.se.